

Els CREI de Catalunya. Intervenció, perfil i evolució dels joves atesos

Marta Sabaté-Tomàs (Universitat Autònoma de Barcelona)

Josefina Sala-Roca (Universitat Autònoma de Barcelona)

Laura Arnau (Universitat Autònoma de Barcelona)

RESUM

*En la redacció d'aquest text s'ha utilitzat majoritàriament el genèric masculí per fer més àgil la lectura. Així, cada vegada que s'esmenta la forma masculina queda considerada també la femenina, tot i que, quan es parla específicament dels centres que acullen a noies s'han diferenciat els sexes.

1. Introducció

Aquest projecte és fruit d'un conveni de col·laboració del grup de recerca IARS amb la DGAIA. El projecte pretén analitzar quina incidència té la intervenció que es realitza als Centres Residencials d'Educació Intensiva de Catalunya (CREI) en l'evolució que els joves fan durant la seva estada en aquests centres.

Els CREI són serveis residencials que acullen de forma temporal a joves de 12 a 18 anys tutelats per la Generalitat de Catalunya que presenten alteracions en la conducta que requereixen uns sistemes d'educació intensiva. Aquests centres tenen com a objectiu donar una resposta educativa a les necessitats específiques d'aquests joves en un període temporal limitat treballant per reconduir la seva problemàtica i retornar-lo a un entorn més normalitzat.

Els joves tutelats acollits en centres residencials tenen problemàtiques diverses que dificulten la seva posterior inserció social i laboral en el món adult. Entre aquests problemes destaquen els baixos nivells educatius, l'atur, la inestabilitat laboral, disposar de pobres xarxes de suport social, poca integració social, maternitat adolescent i un major índex de conductes delictives (Bravo i Fernández del Valle, 2003; Fernández del Valle, Álvarez i Fernanz, 1999; Panchon, 1999; Montserrat, Casas, Malo i Bertran, 2011; Montserrat, Ferran, y Baena, 2015; Oriol, Sala i Filella, 2015; Sala, Jariot, Villaba i Rodríguez, 2009; Sala, Villalba, Jariot i Rodríguez, 2009; Sala, Villaba, Jariot i Arnau, 2012; Zarate, Arnau i Sala, 2013).

Aquesta recerca és un estudi exploratori que pretén analitzar els aspectes comuns i diferencials de les intervencions que realitzen els 4 CREIs de Catalunya, identificar el perfil de joves que acullen i analitzar quins són els factors que contribueixen a

l'evolució positiva o negativa dels joves durant la seva estada al centre.

Els resultats de l'estudi han de permetre als professionals i responsables d'aquests centres fer una reflexió sobre la intervenció que desenvolupen, quins són els factors que la fan més exitosa i quins són els aspectes que es podrien millorar.

2. Metodologia

La metodologia utilitzada és mixta, combinant processos d'anàlisi quantitativa amb processos d'anàlisi qualitativa, per a obtenir una visió més completa del fenomen estudiat.

La recerca s'ha dividit en tres blocs d'anàlisi per desgranar la realitat de l'objecte d'estudi. Aquest blocs són:

1. Els centres: característiques, funcionament i intervenció que s'hi realitza.
2. Perfil dels adolescents que els CREI van acollir i que van ser desinternats durant els 3 anys previs a la realització de l'estudi, entre el gener de 2011 i el desembre de 2014 -segons el moment de la recollida de dades-.
3. Evolució dels joves que van residir més d'un any als CREI i els factors que hi van influir.

La recollida de dades es va fer a través dels equips directius i els professionals dels centres, que ens van proporcionar la informació necessària per a l'estudi. D'una banda, es va recollir informació sobre les característiques i funcionament dels centres, i d'altra informació referent als casos de tots els adolescents tutelats que per dictamen del corresponent servei territorial d'Atenció a la Infància i l'Adolescència estaven en situació d'acolliment en els Centres Residencials d'Educació Intensiva i que van esgotar la mencionada mesura entre el gener del 2011 i el desembre del 2014. En aquest període existien a Catalunya tres CREIs per nois i un per noies. En total els centres ofertaven 94 places, distribuïdes en 82 places per a nois i 12 places per a noies.

Els instruments i estratègies que es van utilitzar per recollir les dades van ser les entrevistes semiestructurades, un qüestionari i l'observació:

- Entrevista semiestructurada 1. Entrevista dirigida al director del centre i diferents variants de la mateixa dirigides a cadascun dels diferents perfils professionals que treballen en els CREI (educador social, psicòleg, mestre d'ensenyament obligatori i mestre de taller). Aquesta entrevista recollia informació sobre el centre, el

projecte educatiu, les rutines diàries, els protocols d'actuació, el perfil general dels menors atesos, l'impacte de la intervenció i altres aspectes del funcionament i del dia a dia del centre.

- Observació. Visita guiada per les instal·lacions del centre.
- Qüestionari. Utilitzat per a recollir informació sobre els joves que van ser desinternats durant els 3 anys previs a la realització de l'estudi. Aquestes dades aprofundien en alguns aspectes generals del seu perfil i la seva evolució. Es van recollir les dades de 206 casos.
- Entrevista semiestructurada 2. En aquesta entrevista es demanava informació detallada dels joves que s'havien desinternat en el període de temps estudiat i havien residit durant un any o més al centre. Es preguntava per aspectes de filiació, problemàtiques, vincles relacionals i afectius, formació acadèmica i laboral, evolució al centre i desinternament. Es van obtenir les dades de 86 casos.

Aquest estudi va ser aprovat pel Comitè Ètic de la Universitat Autònoma de Barcelona (CEEAH) i compleix els principis ètics i de respecte als drets de les persones participants.

3. Síntesi dels resultats

3.1. Els CREI, similituds i diferències entre centres

Els Centres Residencials d'Educació Intensiva (CREI) de Catalunya són quatre i presenten tipologies i ràtios diverses. Tres dels centres pertanyen a la Fundació Resilis (Fundació Plataforma Educativa) i són concertats pel *Departament de Treball, Afers socials i Famílies* de la Generalitat de Catalunya, el quart és un centre públic del Departament. Tres d'ells acullen a població masculina i un està destinat a la població femenina. El nombre de places oferides també varia en funció del tamany dels centres. Mentre que un d'ells disposa de 42 places, n'hi ha dos que n'ofereixen 20 i el centre de noies, que és el de creació més recent (novembre 2012), en té 12 -en el moment de recollir les dades- amb la previsió d'arribar a les 20 places.

L'edat dels joves que acullen els CREI oscil·la entre els 12 i els 18 anys i, per tal de treballar de forma individualitzada amb els joves, solen reduir els grups agrupant-los en menors de 16 anys i majors de 16 anys.

Els equips de professionals dels 4 centres estan formats per educadors socials, mestres, mestres de taller i altres perfils professionals qualificats (psicòlegs, pedagogs...) que majoritàriament realitzen tasques d'educador. Tots els centres menys un disposen de psicòleg/s que complementen la intervenció que es duu a terme.

Pel que fa a la ràtio s'observa que la càrrega de casos per professional és diferent entre centres. Un dels centres té una ràtio de 0.6 nois per professional, dos centres tenen 0.8, i el quart centre té una ràtio de 1.1.

Les majors diferències s'observen en el professional de psicologia. En un dels centres n'hi ha dos amb una càrrega de 21 joves per professional; en un altre dels centres el psicòleg té una càrrega de 20 joves però la major part del temps fa tasques d'educadora i no pot dedicar-se a tasques de suport psicològic. A un tercer hi ha una psicòloga i té una càrrega de 12 joves, de moment, ja que progressivament s'anirà ampliant el centre i s'incrementarà la càrrega. En l'últim centre no hi ha psicòleg.

Tots els professionals tenen oportunitats i permisos de formació permanent i cada any tothom destina un mínim de 30 hores a aquesta tasca.

Tots els centres disposen de processos de traspàs d'informació sistematitzats que permeten que tot l'equip estigui al corrent de l'esdevenir del centre.

D'altra banda també es coordinen amb els diferents serveis, recursos, entitats i institucions escolars i/o formatives amb les que el jove està en contacte. Es realitza un treball conjunt amb EAIA, DGAIA, els CSMIJ i CAP de referència, els educadors estan en contacte amb els centres formatius i d'oci on assisteixen els joves i els mestres es coordinen amb els instituts on estan matriculats els nois. Els mestres depenents del Departament d'Ensenyament es reuneixen trimestralment a Barcelona i es coordinen amb la cap de zona.

Els quatre centres tenen una disposició similar i estan ubicats en emplaçaments tranquils, enmig de la natura, en entorns amplis i amb uns espais a l'aire lliure extensos. Els espais del recinte exterior de tots els centres disposen d'una zona d'hort, una zona habilitada per animals, pista esportiva i, a més, a dos dels centres hi ha piscina.

Els edificis dels quatre centres tenen estructura de vivenda unifamiliar amb els espais interiors dividits en zones residencials diferenciades per treballar amb els diferents grups educatius. Cadascuna d'aquestes zones disposa de tots els espais i equipaments necessaris per fer vida (habitacions, sales d'estar, sales de jocs, lavabos, etc.).

En general, els primers 21 dies d'internament els joves estan en període d'observació i no poden sortir del centre, tot i que en un dels CREI aquest període s'allarga fins els 40 dies. Durant aquest temps poden tenir contacte amb la família a través de trucades telefòniques i un cop superat el període d'observació, si la resolució del jove ho contempla, comencen a tenir permisos (sense pernocta) per a anar amb la família, convertint-se més endavant en permisos de cap de setmana. Als joves que ja porten mesos i evolucionen bé se'ls permet assistir a recursos externs per realitzar activitats fora del centre.

A tots els centres hi ha una rutina diària molt estructurada que s'utilitza com a eina per a donar seguretat i pautar el dia a dia. Es segueix un mateix horari per a tothom, amb classes al matí i a la tarda, combinades amb estones d'esbarjo dirigit.

El temps de lleure queda ubicat a les tardes i els caps de setmana. Les activitats que es fan són una combinació entre el que els joves demanen i el que el centre vol oferir com a element educatiu mostrant-los altres opcions de lleure amb les que no estan tant familiaritzats. Durant els caps de setmana es realitzen sortides, de dia o mig dia, lúdiques i/o culturals.

Pel que fa a la intervenció educativa, el treball dels 4 centres es pot resumir amb la premisa "limitar, acollir i prevenir" i posen l'accent en aconseguir que el jove defineixi un projecte de vida i treballen per ajudar-lo a aconseguir-ho. En tres dels centres es posa molt d'èmfasi en treballar el vincle amb el tutor i el quart centre difereix d'aquesta filosofia en tant que considera que el referent del noi és el centre com a entitat i no el tutor.

En tres dels centres les tutories són assignades per l'equip directiu en el moment de l'internament, es fa segons la disponibilitat de tutors i s'intenta que tinguin una continuïtat permetent els canvis únicament en casos especials. En un dels centres la tutoria s'assigna després d'una setmana d'observació, temps en el que s'analitza el noi i es decideix el tutor més adequat. Una vegada establert el tutor no es realitzen canvis de tutoria en tres dels centres, mentre que al quart les tutories poden canviar en funció de les rotacions dels torns dels educadors (els educadors de nit no tutoritzen). En aquest cas el centre, com a ens, és el referent del jove.

L'avaluació de necessitats es fa entre els primers 21 i 40 dies d'estada del jove, després del període d'observació. La forma de pactar els objectius de treball que es reflectiran al PEI varia segons els centres. En un d'ells es reuneixen el jove, un membre de la direcció, la psicòloga, el treballador social, el tutor educatiu, el tutor escolar i, si pot ser, l'EAIA referent del cas, per definir el PEI; en dos centres sorgeix del diàleg entre el tutor i el jove presentant-se

com una proposta conjunta dirigida a l'equip educatiu. En el quart centre el PEI es redacta a partir de les propostes del tutor després de l'observació realitzada al jove i posteriorment s'exposa a la Reunió d'Equip Educatiu, es consensua i tot seguit s'explica al noi. Al llarg de l'internament es realitzen reunions de revisió del PEI cada 4 o 6 mesos segons els centres.

El tutor és també l'encarregat de formalitzar semestralment l'Informe Tutorial de Seguiment Educatiu (ITSE), que recull el resultat de les revisions del PEI, plasma els objectius bàsics per a tot l'equip educatiu que treballa amb el noi i descriu les estratègies d'acció en cada cas. Cal destacar que un dels centres té un sistema de quantificació d'assoliment d'objectius que es mesura a través d'un llistat d'indicadors. En tots els centres, el noi llegeix l'ITSE que el seu tutor redacta i pot fer-hi els comentaris que consideri oportuns.

A nivell conductual es fa, a tots els centres, un treball transversal durant la totalitat de l'estada. Es treballa per establir els nois i dotar-los d'unes habilitats i uns hàbits que ajudin a reduir els seus problemes de conducta. També se'ls encamina a definir un projecte de vida que faci que s'impliquin i vulguin canviar. L'espai físic del centre i l'estructuració de les activitats ajuden als joves a contenir-se i a no presentar conductes que els posin en risc. Sempre es busca que els nois acceptin la norma a base rutines i altres aspectes que els motivin.

En l'àmbit acadèmic tots els centres treballen principalment en dues línies. La primera és afavorir que els menors de 16 anys assoleixin el graduat en ESO a les aules. La segona, que els majors de 16 que fan formació laboral als tallers i que, a més, tenen interès i possibilitats puguin –si volen– combinar tallers i aula d'ESO. També, hi ha alguns joves que progressen adequadament en els estudis i cursen estudis postobligatoris a l'institut ordinari fora del centre.

Tots els alumnes que cursen l'ESO ho fan amb el currículum adaptat i figuren com a matriculats a l'institut del poble, amb el que el centre s'hi coordina trimestralment. També de forma trimestral, els mestres dels CREIS que pertanyen al Departament d'Ensenyament es troben a Barcelona per coordinar-se amb la cap de zona. A nivell de centre, els mestres es coordinen entre ells (si n'hi ha més d'un) i també es coordinen amb els mestres de taller.

El treball per a la inserció laboral es fa, a tots els centres des de la formació de taller. És un treball majoritàriament pràctic i es realitzen tasques com tenir cura dels animals, cuidar l'hort, creació i manteniment del mobiliari dels animals i altres espais exteriors, feines de construcció, pintura, soldadura i petites reparacions. A través d'aquestes tasques es

treballen les competències laborals necessàries per a inserir-se satisfactòriament al món del treball.

El consum de drogues està totalment prohibit dins del recinte dels quatre centres. Malgrat això, el perfil de joves acollits està familiaritzat amb el consum. Per això es treballa la prevenció des de la tutoria i a l'aula encara que no hi ha un programa específic de prevenció establert. El treball que es fa consisteix en informar i conscienciar als nois del què passa quan es consumeix i es posa molt d'èmfasi en que s'adonin de les conseqüències del consum a mitjà i a llarg termini. Així mateix, el RRI estableix les mesures que es prenen quan un jove torna d'una sortida i es detecta que ha consumit.

Els conflictes, a tots els centres, venen donats per la convivència i perquè els joves tenen una rutina molt marcada que els impedeix tenir llibertat a l'hora de gestionar el seu temps. Quan es produeix una falta o incident l'actuació més immediata la realitza el professional que intervé directament en el conflicte. En un primer moment es fa una contenció verbal i, si és necessari, una contenció ambiental. Amb posterioritat es treballa a través de tasques reparadores, que ajuden a la reflexió i a l'assumpció de conseqüències dels actes esdevinguts. La contenció física s'utilitza com a última instància i com a mesura protectora, únicament per evitar una autolesió, un dany als que l'envolten, per prevenir grans desperfectes materials o per detenir una fuga.

El contacte dels centres amb les famílies és, sempre que aquestes ho permeten, molt fluït ja que no es vol que la família es desvinculi del procés que està fent el seu fill i, a més, no han d'oblidar que són el referent emocional del jove.

Tots els centres coincideixen en que el principal destí de sortida dels joves és la família, la família extensa i, en alguns casos, els pisos de l'ASJTET. Si el jove es desinterna abans de fer 18 anys i la situació familiar no és adequada per retornar-li les funcions tutelars, es busca l'ingrés en un CRAE. Quan es desinternen per majoria d'edat normalment tornen amb la família, ja que molt pocs joves procedents de CREI accedeixen al programa d'habitatge de l'ASJTET.

Els centres no fan seguiment posterior al desinternament, tot i que s'ofereix als joves la possibilitat de continuar en contacte amb els professionals del centre si així ho desitgen.

En l'anàlisi de les intervencions que fan els quatre CREI s'han trobat algunes pràctiques que són interessants per la seva possible repercussió positiva:

- Programa motivacional: Un dels centres utilitza com a estratègia un sistema motivacional, que té plasmat en un protocol, en el que a mesura que s'avança en l'assoliment d'objectius es guanyen

uns drets i privilegis. Aquest protocol contempla que l'estada al centre és un procés d'aproximadament un any que es divideix en quatre fases amb un augment progressiu en l'autonomia atorgada als joves.

- Vivenda anexas per als joves més autònoms: Un altre dels centres disposa d'un conjunt residencial independent pels nois que ja estan en un grau més avançat del seu procés i amb els que s'intenta treballar amb més profunditat les habilitats d'autonomia individual.
- Participació dels ex-residents: Un dels centres convida als seus ex-residents a fer xerrades per explicar les seves experiències i conscienciar als actuals residents. Un altre dels centres organitza anualment una calçotada a la que hi són convidats tots els ex-residents.
- Treball d'aula individualitzat: Un dels centres treballa a l'aula a través d'una wikispace, un espai virtual on cada alumne té penjades les seves tasques i treballa individualment segons el seu nivell. Això ajuda a reduir els conflictes a l'aula perquè cada noi té els seus materials i no veuen el què fan els altres amb la qual cosa s'evita la competitivitat que generava conflictes.
- Cineforum: Un altre dels centres fa Cinefòrum cada divendres com a activitat acadèmica amb tot el grup. S'utilitzen pel·lícules, documentals, i altres documents audiovisuals com a mitjà d'aprenentatge. L'audiovisual és escollit pels professors tenint en compte els aspectes ètics o de salut en els que es vol aprofundir i durant la setmana es fa un treball previ a les aules. Després de la projecció hi ha un debat i un examen.
- Iniciació laboral: En un dels centres, el taller es planteja com un espai de treball on els joves simulen una feina real, on signen un contracte fictici i on han de complir les seves obligacions com haurien de fer en un lloc de treball. Es busca que tota la dinàmica s'aproximi molt al que seria un ambient real de treball, els mestres de taller encarreguen feines als joves i els supervisen. Si cal es pot fer fora algun jove per tenir una actitud inadequada o no complir amb el que es va pactar en el contracte, i llavors aquest ha d'assistir a l'aula a realitzar cursos de "reciclatge" com si fos a l'atur. Actualment s'està buscant la fórmula de que tota aquesta experiència pugui quedar reflectida en el currículum vitae dels joves. En la mateixa línia, un altre centre disposa del Taller d'Iniciació Laboral (TIL) que, dins del centre, busca simular les condicions laborals que el jove es trobaria en un lloc de treball. A aquest taller només hi accedeixen els joves que amb el seu procés s'ho han guanyat. Actualment es desenvolupa en conveni amb una empresa de serigrafia i la

producció és remunerada. Els joves poden arribar a guanyar fins a 30 euros a la setmana.

- Projectes APS: Un dels centres estableix col·laboracions amb les entitats locals realitzant projectes d'Aprenentatge-Servei (APS). Un d'aquests projectes APS es fa amb la Llar d'Infants del poble oferint visites guiades pel seu zoo als petits. Un altre projecte APS és realitza en conveni amb l'ajuntament, en el que els joves arreglen el parc infantil i l'ajuntament els facilita la roba i les eines necessàries quedant aquestes en propietat del centre.
- Assessorament a les famílies: Pel que fa al contacte amb les famílies, en el moment de realitzar la investigació, un dels centres estava pendent de poder desplegar el programa "In-Situ", pel qual disposaria d'un professional que pot desplaçar-se a casa de les famílies dels joves per assessorar-les i supervisar-les.

3.2. Perfil de la població acollida que es va desinternar en els 3 anys previs a la realització de l'estudi

El conjunt dels 4 CREIs de Catalunya van proporcionar la informació de 206 casos. Durant el període estudiat els centres van desinternar una mitjana de 18 joves per centre i any, provocant una renovació anual de places del 73%. L'edat mitjana d'ingrés als CREI era de 15.4 anys (SD=1.4). La procedència dels joves variava. La major part dels joves procedia d'un CRAE (33.5%) o d'un centre d'acollida (27.7%); si bé també hi havia joves que procedien del domicili familiar (19.4%), la resta procedia de centres de justícia, centres terapèutics, altres CREI i recursos de transició. El temps mitjà d'estada dels joves atesos supera lleugerament l'any (14.4 mesos) amb una desviació estàndard de 11.9 punts; desviació que és molt àmplia perquè hi ha centres que van mostrar una tendència a tenir estades de llarga durada, mentre d'altres van mostrar una mitjana d'estada inferior a un any.

El 63.1% dels joves de la mostra es va escapolar alguna vegada durant el seu període d'internament als CREI, mentre que el 36.9% no es va escapolar mai.

Respecte al consum de tòxics, un 73.3% dels joves de la mostra consumia algun tipus de droga (o abans d'entrar al CREI i/o durant els permisos), mentre que del 26.7% no es coneix que en consumís.

Pel que fa als delictes, el 54.9% n'havia comès algun mentre que el 45.1% no presentava cap delictes conegut.

En quant a l'evolució que van fer els joves durant el seu internament, els professionals van

valorar que un 47.1% va fer una evolució positiva, entenent-la com una millora progressiva substancial en els problemes que el jove presentava en entrar i com una bona adaptació a la dinàmica i normativa del centre, malgrat poguessin haver tingut faltes durant l'estada. En canvi, un 44.7% dels joves no va evidenciar una millora significativa –no es va produir millora en les causes que van motivar el seu ingrés-; i un 8.3% va començar el seu procés fent una millora positiva a l'inici però va acabar fent un retrocés al final de la seva estada, possiblement finalitzant-lo amb un escapoliment.

L'edat mitjana de desinternament als 4 centres va ser de 16.6 anys (SD=1.10). I el principal destí en sortir va ser el domicili familiar per a un 34% de joves. El 11.2% va ser traslladat a un CRAE, el 13.6% va ser internat a un Centre educatiu del Departament de Justícia, el 4.9% va ser traslladat a un altre CREI i el 7.8% va passar a residir a algun recurs residencial de transició a l'autonomia. Un 3.4% dels casos foren destinats a centres terapèutics, i un 1% a centres per a discapacitats intel·lectuals. El 1% va ser traslladat a centres d'acollida i del 23.3% se'n desconeix el destí ja que es van escapolar.

El principal motiu pel que els joves van ser desinternats va ser per pèrdua de plaça després d'un escapoliment de llarga durada (43.2%). Un 20.4% es va desinternar en haver fet una bona evolució i haver assolit els objectius que s'havien plantejat per a ell durant el seu procés al centre; un 19.9% va arribar a la majoria d'edat, mentre que a un 16% se'l va traslladar a un altre centre ja sigui perquè el nou centre s'adaptava millor a les seves característiques o per estar més a prop de la seva família.

3.3. Evolució dels joves que van residir més d'un any als CREI

Dels casos estudiats a la fase anterior es van escollir aquells joves que havien residit durant un any o més als CREI. A partir de la informació proporcionada pels centres respecte de l'evolució que van fer els joves al centre, es van classificar als joves de la mostra en tres grups: joves que van fer una **evolució positiva**, joves que **no van presentar una millora significativa** i, per últim, joves que van fer una **millora positiva inicial van acabar fent un retrocés al final** de la seva estada. L'anàlisi estadística va identificar diferències significatives entre els diferents perfils d'evolució.

Temps d'estada. Els resultats van mostrar que els joves amb evolució positiva van residir més temps al centre que els joves que no van millorar o que els que van millorar a l'inici i van retrocedir al final (25.06 vs. 18 i 19 mesos respectivament). No obstant,

la principal causa de sortida dels joves que no van fer una millora progressiva va ser l'escapoliment sense retorn, per tant, probablement aquestes estades més curtes es deguin a aquests escapoliments i no tant a la planificació de la intervenció feta pels centres.

Trastorns. Els casos amb una evolució positiva inicial i un retrocés al final, en contrast amb els altres dos grups, presentaven amb més freqüència Trastorns generalitzats del desenvolupament (11.1% vs. 0% i 0%), Trastorns de l'estat d'ànim (22.2% vs. 0% i 0%;) , i Trastorns de l'aprenentatge (11.1% vs. 0.0% i 0.0%).

Consum. Tot i que es va identificar una elevada tendència al consum de tòxics a nivell general; hi havia una menor proporció de joves que consumien entre els joves que van fer una evolució positiva (66.0% de consumidors) que entre els que no van tenir millora significativa o els que van fer una millora inicial i un retrocés al final (83.3% i 88.9% respectivament). No obstant, no es van detectar diferències estadísticament significatives.

Delictes. Els professionals tenien coneixement de delictes previs a l'entrada al centre menys freqüentment en el cas dels joves que van tenir una evolució positiva, que en el cas en que no van tenir millora significativa o que van fer una millora inicial i un retrocés al final (45.3% vs 62.5% i 87.5%, respectivament).

Escapoliments. Tot i que hi havia una tendència general a escapolar-se, es van escapolar menys joves amb evolució positiva que joves amb una millora inicial i retrocés al final i els que no van tenir millora significativa (41.5% vs 100.0% i 75.0%, respectivament).

Intervenció educativa i evolució dins del centre. Els professionals van reportar que, com a problemàtica a l'inici de l'estada, els escapoliments inicials van ser un problema que es va donar menys en els joves que van tenir una evolució positiva que no en els que van tenir millora significativa i en els que van fer una millora inicial i un retrocés al final (3.8% vs. 20.8% i 11.1% respectivament). D'altra banda, l'adaptació ràpida al funcionament del centre (el què els entrevistats en deien "estar situat des de l'inici") va ser més freqüent entre els grups que van fer millora positiva, i millora inicial i retrocés al final, que no pas entre els que no van tenir millora significativa (52.8% i 44.4% vs.20.8%).

En quant a l'actuació del centre es va observar una major tendència a "aplicar la normativa" sobre aquells casos que després no tindrien millora significativa (37.5% vs. 13.2% evolució positiva i 33.3% millora inicial i retrocés al final). En la resta

formes d'actuació no es van trobar diferències significatives.

No es va poder intervenir perquè “sempre estava escapolit” en joves que no van fer millora significativa, cosa que no va passar en la resta de casos (12.5% vs. 0.0% i 0.0%).

Els professionals van atribuir més sovint l'evolució del jove “al vincle creat” en els casos en que els joves van experimentar una evolució positiva, que en els casos en que no hi va haver millora o en que va haver una millora inicial i un retrocés al final (30.2% vs. 12.5% i 0%). D'altra banda, els professionals van considerar un factor explicatiu de l'evolució del jove que el jove “entengués el centre com un recurs d'ajuda” més freqüentment en el cas dels joves que van tenir una millora inicial i un retrocés al final, que en el cas dels joves que van tenir una evolució positiva o una no millora significativa (33.3% vs. 7.5% i 4.2%, respectivament).

Assistència a recursos externs. Dins del grup de joves que van assistir a recursos externs hi havia més joves amb evolució positiva i joves amb millora inicial i retrocés al final, que joves que no van tenir millora significativa (49.1% i 44.4% vs. 12.5%).

Xarxa de suport social i vincles dins i fora del centre. No tenir cap persona disponible fora del centre va ser més comú entre els joves que van protagonitzar una millora inicial i un retrocés al final o una no millora significativa respecte dels joves que van tenir una evolució positiva (22.2% i 8.3% vs. 1.9%).

Pel que fa a la relació que tenien amb les persones disponibles fora del centre, tenir una bona relació va ser més freqüent entre els joves amb evolució positiva i entre els que van millorar al principi i van fer retrocés al final (44.2% i 28.6% respectivament). En canvi, entre els joves amb no millora significativa el tipus de relació predominant va ser la desorganitzada o negligent (30.4%). Però cal considerar que aquestes dades només mostren una tendència a la significació estadística.

Es va observar un major percentatge de joves amb evolució positiva o amb una evolució de millora inicial i retrocés al final que de joves amb no millora significativa, que tenien una bona relació amb tothom o amb la majoria (79.3% i 66.7% vs. 45.8%). Sols dins del grup de nois amb no millora vam trobar joves que tenien una relació dolenta amb tothom (20.8% vs. 0% i 0%; $p < 0.001$).

El 69.9% dels joves amb evolució positiva tenien amics dins del centre, cosa que no passava tant freqüentment dins del grup que no va millorar significativament (27.3%) i del grup que va fer millora inicial i retrocés al final (22.2%).

Els professionals explicaven que tenir amics fora del centre era més freqüent entre aquells joves que van fer una evolució positiva i aquells que van fer millora positiva inicial i retrocés al final que entre els que no van tenir una millora significativa (69.2% i 55.6% vs. 35.3%).

Situació de sortida i evolució fora del centre. La finalització del procés al centre va ser la principal causa de sortida dels joves amb evolució positiva (47.2%); en canvi, tant entre els que no milloraren significativament com els que van tenir millora inicial i retrocés al final la causa més freqüent va ser l'escapoliment sense retorn (50% i 66.7%).

Els destins de sortida més comuns pels joves amb evolució positiva van ser el retorn al domicili familiar i al CRAE; els joves sense millora van acabar més freqüentment en centres del Departament de Justícia o van retornar al domicili familiar en igual proporció; i de la majoria d'aquells joves que van tenir millora inicial i retrocés al final se'n desconeix el destí ja que es van escapolir i no van retornar.

En resum, a partir de la informació donada pels centres, els joves que van evolucionar positivament respecte dels altres joves són els que majoritàriament van residir més temps als centres, havien comès menys delictes, s'havien escapolit menys i consumien menys. Aquests joves s'havien adaptat al funcionament del centre des de l'inici de l'estada en un major nombre de casos i els professionals van atribuir més freqüentment la seva millora al “vincle creat amb els professionals del centre”. Aquests també eren els que tenien bona relació amb les persones disponibles fora del centre, tenien amics dins el CREI, tenien una major assistència a recursos externs i la seva principal causa de sortida va ser la “fi de procés”. El destí més freqüent en sortir va ser el retorn a domicili familiar o al CRAE.

Entre els que no van tenir evolució positiva hi ha més joves que no es van adaptar inicialment al funcionament del centre, s'escapolien més, es va “aplicar la normativa” com a estratègia d'actuació en arribar al CREI, no tenien cap persona disponible fora del centre, i entre els que tenien alguna persona hi predominava una relació desorganitzada o negligent. Així mateix dins d'aquest grup hi havia els joves que van tenir una relació dolenta amb tothom. En sortir del centre, aquests joves, van anar majoritàriament a centres del Departament de Justícia o van retornar al domicili familiar.

4. Conclusions i orientacions futures

Aquest estudi és un estudi exploratori que parteix de la informació proporcionada per professionals dels centres. Per això cal interpretar els resultats de l'estudi considerant les limitacions inherents als estudis qualitius, la manca de registres objectius i la conseqüent utilització d'informació retrospectiva facilitada pels professionals però que no ha estat possible contrastar amb els propis joves. És per això que cal considerar l'estudi com un estudi exploratori que ha constituït una bona oportunitat per a poder reflexionar conjuntament amb els centres sobre la realitat dels CREI i els reptes que afronten. Les conclusions i orientacions que enumerarem a continuació són fruit d'un treball col·laboratiu entre l'equip investigador i els centres participants. En aquest sentit els centres i l'equip van coincidir en que cal treballar per:

- Fer un abordatge integral del jove: una intervenció centrada en el jove i complementada amb una intervenció en tots els aspectes que formen part de la seva vida, posant especial èmfasi en la família i l'entorn.
- Articular un pla de treball amb la família dels joves i fomentar l'augment de competències dels centres per intervenir directament amb la família mentre el jove està al CREI.
- Treballar amb més intensitat l'autonomia dels joves per afrontar amb seguretat i garanties els reptes que li plantejarà la vida adulta independent.
- Ampliar l'acompanyament del jove més enllà de la seva estada al centre. Cal supervisar la tornada del noi al medi i evitar que es produeixi un trencament bruscat com passa en l'actualitat.
- Fer un seguiment sistematitzat dels joves una vegada deixen el centre. Aquest seguiment hauria de permetre valorar l'efectivitat de la intervenció realitzada i aportar dades per a sustentar la reflexió de la pràctica i fomentar la millora sistemàtica del treball del centre.
- Desenvolupar programes d'intervenció primerenca al domicili (família i CRAE) per

treballar amb el jove sense esperar que arribi a l'extrem de requerir l'internament al CREI.

- Disposar de la intervenció dels professionals especialitzats en salut mental al propi centre per afrontar amb garanties l'augment de casos atesos amb patologia mental.
- Estimular i afavorir que els centres puguin desenvolupar, implementar i, en cas d'èxit, compartir programes innovadors.
- Impulsar la implantació de programes específics per afrontar els problemes de consum.

5. Agraïments

Els autors volen donar les gràcies als participants de l'estudi pel temps, la dedicació i la seva valuosa participació.

6. Referències

- Attar-Schwartz, S. (2008). *Emotional, behavioral and social problems among israeli children in residential care: A multi-level analysis*. Children and Youth Services Review, 30(2), 229-248.
- Bravo, A. y Fernandez del Valle, J. (2003). *Las redes de apoyo social de los adolescentes acogidos en residencias de protección. Un análisis comparativo con población normativa*. Psichothema, 15(1), 136-141.
- Carrasco-Ortiz, M. Á, Rodríguez-Testal, J. F. y Hesse, B. M. (2001). *Problemas de conducta de una muestra de menores institucionalizados con antecedentes de maltrato*. Child Abuse & Neglect, 25(6), 819-838.
- Courtney, M. y Barth, R. (1996). *Pathways of older adolescents out of foster care: Implications for Independent Living Services*. Social Work, 41(1), 75-84.
- Corbetta, P. (2007). *Metodología y Técnicas de Investigación Social*. España: Mc. Graw Hill.
- Fernández del Valle, J.; Álvarez, E. y Fernánz, A. (1999). *Y después... ¿qué? Estudio y seguimiento de casos que fueron acogidos en residencias de protección de menores en el Principado de Asturias*. Oviedo: Servicio de Publicaciones del Principado de Asturias.
- Panchon, C. (1999). *Situación de menores de 16 a 18 años en centros de protección*. Barcelona: Dulac.
- Jonson-Reid, M., & Barth, R. P. (2000). *From placement to prison: The path to adolescent incarceration from child*

- welfare supervised foster or groupcare. *Children and Youth Services Review*, 22(7), 493-516.
- LDOIA, Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, DOGC 5641 – 2.6.2010 (2010).
- Montserrat, C., Casas, F., Malo, S. IBERtran, I. (2011). *Los itinerarios educativos de los jóvenes ex-tutelados*. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad.
- Montserrat, C., Ferran, C. i Baena, M. (2015). *L'educació dels infants i adolescents en el sistema de protecció: un problema o una oportunitat?*. Documenta Universitaria.
- Newton, R. R., Litrownik, A. J., y Landsverk, J. A. (2000). *Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviors and number of placements*. *Child Abuse And Neglect*, 24(10), 1363-1374.
- Oriol, X., Sala-Roca, J., & Filella, G. (2015). Juvenile delinquency in dependent youths coming from residential care. *European Journal of Social Work*, 8(2), 211-227.
- Packard, T., Delgado, M., Fellmeth, R., y McCready, K. (2008). *A cost-benefit analysis of transitional services for emancipating foster youth*. *Children and Youth Services Review*, 30(11), 1267-1278.
- Sala-Roca J., Jariot, M., Villalba, A. & Rodríguez, M. (2009). *Analysis of factors involved in the social inclusion process of young people fostered in residential care institutions*. *Children and Youth Services Review*, 31(12), 1251-1257.
- Sala-Roca, J., Villalba, A., Jariot, M. & Arnau, L. (2012). Socialization process and social support networks of out-of-care youngsters. *Children and Youth Services Review*, 34, 1015–1023.
- Sala-Roca, J.; Villalba, A.; Jariot, M. & Rodríguez, M. (2009). *Characteristics and sociolabour insertion of young people after residential foster*. *International Journal of Child and Family Welfare*, 12(1), 22-34.
- Zárate, N., Sala, J. & Arnau, L., (2013). Motherhood of adolescence in care in Catalunya. Universitat Autònoma de Barcelona. Retrieved from: http://ddd.uab.cat/pub/worpaper/2013/132062/diptic_angles.pdf